

به نام خدا

طرح درس

تحقیق در متون حماسی و قهرمانی

(The study of epic and heroic works)

مربوط به دانشجویان دکتری رشته‌ی زبان و ادبیات فارسی

درس دو واحدی متون حماسی از دروس اصلی رشته‌ی زبان و ادبیات فارسی است. مباحث عمده‌ی این درس با هدف آشنایی بیشتر دانشجویان با این نوع ادبی، آثار ی چون بخش‌هایی از اوستا و منابع پهلوی پیش از اسلام تا منابع مهم بعد از اسلام، شامل حماسه‌های ملی، دینی و تاریخی را دربر می‌گیرد. دانشجویان رشته‌ی دکتری محض، ضمن آشنایی با شیوه‌ی مطالعاتی بر آثار حماسی، هم‌گام با موضوعاتی که در کلاس درس مطرح می‌شود، به‌طور مستقیم در ارتباط با این آثار تحقیقاتی را انجام می‌دهند.

کتاب‌های «حماسه‌سرایی در ایران» از استاد صف‌ا و «حماسه‌ی ملی ایران» از نل‌که ، شرق‌شناس آلمانی از منابع اصلی این درس هستند و دانشجویان، علاوه بر آثار حماسی برجای مانده در ادب فارسی، از منابع فرعی بسیاری در قالب کتاب، مقاله و پایان‌نامه در پژوهش‌های خود بهره‌مند خواهند شد.

موضوعات مطرح در جلسات این درس

جلسه‌ی نخست: در این جلسه دانشجویان ضمن آشنایی با منابع اصلی و فرعی و برنامه‌ی جلسات درس و تکالیف آن، در خصوص موضوعات مقدماتی درس، چون جایگاه حماسه در بین انواع ادبی و چگونگی بازشناسی آن از انواع دیگر، ویژگی‌های بارز آثار حماسی و انواع این نوع ادبی از نظرگاه‌های گوناگون، مطالبی را پی می‌گیرند.

جلسه‌ی دوم: در این جلسه زمینه‌ی فرهنگی، اجتماعی و سیاسی پیدایش حماسه به بحث گذاشته می‌شود و علل تاریخی به وجود آمدن آثار گران قدر حماسی ایران، به‌ویژه شاهنامه‌ی فردوسی مورد بررسی و تحقیق قرار می‌گیرد.

جلسه‌ی سوم: موضوع اصلی این جلسه مربوط به چگونگی تدوین و بالندگی حماسه‌ی ملی ایران است که در این رهگذر دانشجویان با پیوند حماسه‌ی ملی ایران با شرح مهاجرت آریایی‌ها به فلات ایران و پیدایش قوم ایرانی و دشمنان و ستیزه‌هایی که طی زمان با دشمنان داخلی و خارجی خود داشتند و نیز با بازتاب این رویدادها در حماسه‌ی ملی ایران بیشتر آشنا خواهند شد.

جلسه‌ی چهارم: در مورد پیوندهای اسطوره‌ای، دینی و آیینی ایرانیان باستان با دیگر اقوام آریایی، به‌ویژه هندیان باستان و بازتاب این محورها در حماسه‌های ایرانی و هندی بحث می‌شود.

جلسه‌ی پنجم: در این جلسه دانشجویان ضمن آشنایی با روایات حماسی پیش از اوستا و بازتاب آن در متون زرتشتیان، با روایات دینی و ملی ایرانی در بخش‌های مختلف این کتاب، به‌ویژه بخش گات‌ها آشنا می‌شوند و این اثر را برای پی‌جویی رگه‌های حماسیش، مورد مطالعه و پژوهش قرار می‌دهند.

جلسه‌ی ششم: در جلسه‌ی ششم روایات ملی، دینی و تاریخی در زبان و ادبیات پهلوی به بحث گذاشته می‌شود و در این رهگذر سخن از سه اثر برجسته از این دوران، یعنی یادگار زریران، کارنامه‌ی اردشیر بابکان و خدای‌نامه خواهد شد.

جلسه‌ی هفتم: در ادامه‌ی بحث جلسه‌ی پیشین، بخش‌هایی از دو کتاب مهم یادگار زریران و کارنامه‌ی اردشیر بابکان با گشتاسب‌نامه‌ی دقیقی و روایت فردوسی از داستان اردشیر بابکان در شاهنامه، بررسی و مقایسه می‌شود.

جلسه‌ی هشتم: از این جلسه به بعد بحث در روایات ملی و حماسی در دوران اسلامی آغاز می‌شود و این جلسه به بررسی حماسه‌های منثور، از جمله شاهنامه‌ی ابوالموید بلخی، ابوعلی بلخی و شاهنامه‌ی ابومنصوری اختصاص دارد.

جلسه‌ی نهم: در این جلسه قبل از ورود به بحث حماسه‌های منظوم، شیوه‌ی مطالعاتی بر روی آثار حماسی بر محور ملاحظات سبک‌شناسی تبیین و توضیح داده می‌شود و برای نمونه بخشی از شاهنامه‌ی فردوسی مورد نقد و تحلیل همه جانبه قرار می‌گیرد تا خود معیار و سنجشی باشد برای بررسی و ارزش‌گذاری آثار منظوم دیگر حماسی.

جلسه‌ی دهم: کار تحقیقی دانشجویان بر بخشی از شاهنامه‌ی فردوسی مورد نقد و بررسی قرار می‌گیرد و در ادامه استاد درس در تکمیل آنچه از سوی دانشجویان انجام گرفته، مطالب دیگری را می‌افزاید.

جلسه ی یازدهم: در این جلسه دو اثر منظوم حماسی شاهنامه مسعودی مروزی و گشتاسب‌نامه‌ی دقیقی توسی بررسی می‌گردد و از دانشجویان خواسته می‌شود که بخشی از گشتاسب‌نامه را مورد تحقیق همه جانبه قرار دهند.

جلسه ی دوازدهم: این جلسه اختصاص به بررسی گرشاسب‌نامه‌ی اسدی توسی دارد که پس از بیان نکته‌های کلیدی درباره‌ی این اثر، در نهایت از دانشجویان خواسته می‌شود که بخشی از گرشاسب‌نامه را انتخاب و مورد تحقیق همه جانبه قرار دهند.

جلسه ی سیزدهم: در این جلسه کار تحقیقی دانشجویان بر بخشی از گرشاسب‌نامه مورد نقد و بررسی قرار می‌گیرد و در ادامه در تکمیل آنچه از سوی دانشجویان انجام گرفته، مطالب دیگری افزوده می‌شود.

جلسه ی چهاردهم: در این جلسه بحث در خصوص حماسه‌های منظومی که به تقلید شاهنامه‌ی فردوسی سروده شدند، آغاز می‌شود و ضمن یادکرد از نام، محتوا و ارزش و اعتبار حماسی آنها، در سه جلسه‌ی پایانی سه نمونه از مهم‌ترین آنها مورد نقد و تحلیل قرار می‌گیرند.

جلسه پنزدهم: نقد و بررسی اثر حماسی بهمن‌نامه و خواندن بخش‌هایی از آن در کلاس .

جلسه ی شانزدهم: نقد و بررسی اثر حماسی فرامرزنامه و خواندن بخش‌هایی از آن در کلاس.

جلسه ی هفدهم: نقد و بررسی اثر حماسی برزنامه و خواندن بخش‌هایی از آن در کلاس.

جلسه ی هجدهم: ارزش‌یابی پایانی.